

С Т А Н О В И Щ Е

за

труда на доц. д-р Майя Разбойникова-Фратева

„Всеки сам кове нещастieto си”

Мъже и мъжествености в романите на Теодор Фонтане

за присъждане на научната степен „Доктор на филологическите науки”

от

доц. д-р Николай Чернокожев

“Борбата на романовите герои с нормативния маскулинен дискурс /дискурс на мъжествеността/ и за индивидуална мъжественост остава нечута /незабелявана/ от съвременниците.” (с. 221) е първото изречение от последния абзац на труда на доц. д-р Майя Разбойникова-Фратева. Така читателят е доведен до точката, в която се събират болезнените проблематичности (съзнавани или не) на мъжествеността, разглеждана в нейното конвенционализиране и в нейните литературни проекции.

Изследването, което определя себе си като “постструктуралистко” и дори “пост-дискурсаналитично” (с. 24) и което внимателно чете четири романа на Теодор Фонтане: “Сесил”, “L’Adultera” (“Блудницата”), “Граф Петьофи” и “Ефи Брист”, превежда своя читател не само през методологическите общувания и трансфери в европейската хуманитаристика, не само през разгръщанията на просвещенски (идеологически) потенциали в “дългия” 19 век, не само през различните аспекти (в тяхната обемност) на социалното и културно фигуриране на мъжествеността, която трябва да отговаря и на потребности на обществото, но превеждайки читателя отвъд персонажите, т.е. зад думите, очертава дълбини и пустоти, скривани умело или не от самите герои – скривани от другите, но и от самите себе си.

Текстът на колежата Фратева е стереоскопичен – като обхват на проблемите, и като смислови обеми; той обаче е и изключително дисциплиниран, устояващ на изкушенията да се прониква във все нови и нови антропологични хоризонти. Не само очертаните рамки (правни, морални, социални и т.н.) на немската и немскоезичната проектираност на мъжествеността, но художествената слученост на тази мъжественост, интерпретирана не единствено на основата на (структурните) особености на текстовете на Фонтане (напр. осъществяването на романа чрез диалог), а и през така важните за структурата на самото изследване екскурси – “Дуел и чест” (с. 101) и “Поиятното (за поколение” (с. 169) поставят важни, особено за 19 век, ценностни жалони, проверяващи

“плътността” на мъжествеността на отделния герой. Привидната хегемониална позиционираност/бляскавост на мъжа се оказва с много повече петна, със сенчести, и може би дори обратни страни.

Изследването разполага творбите на Теодор Фонтане в няколко рамки – в зададената от самото начало методологическа рамка, в очертаваната за всеки роман рамка на първоначално критическо (мъжко) възприемане и оценка, в рамката на все по-усложняващите се и взаимно проблематизиращи се литературноисторически прочити на романите на Фонтане и т.н.

Историческите, политическите, националноидеологическите (последните са само споменати чрез налагането на войската мъжественост и връзката ѝ с понятия като “родина”, “народ”, “нация”) и всякакви други конвенции, които моделират персонажите и им предписват определено поведение в социума, което да е и персонално (от гледна точка на самия персонаж) приемливо, са тези важни за изследването герои, които не само боравят с хората и ги манипулират, но и могат да бъдат инструментализирани в определени практики и дори манипулирани.

Още на с. 49 авторката посочва/цитира изказаното по конкретен проблем от Русо, че “мъжът е мъж в известни мигове, жената обаче е жена през целия си живот”. Тази теза, отнесена към утвърдената и проверена тенденция/инерция - текстовете на Фонтане да се усвояват основно през героините, е проблематизирана от изследването и наред с това проучването на мъжественостите разкрива неосъзнатостта от самите персонажи мъже на тяхната скованост и на сякаш предварителната обреченост на опитите за освобождаване от “униформите”/телата на мъжествеността. Героите на Фонтане се оказва самотни, дори ако не всички са така екстремно отделени от различните общности както граф Петьофи. Те могат да обитават и популярните сектори на словесността, които именно така популяризират определени престижни мъжествености.

Героите на Теодор Фонтане обаче са сякаш обречени да постигат себе си в своята неудовлетвореност, т.е. да коват сами своето нещастие.

Трудът на доц.д-р Майа Разбойникова-Фратева е несъмнено приносен, обхващащ разнообразни хоризонти на хуманитаристиката, изявяващ интердисциплинарността от най-добрата ѝ страна, което ми дава основание убедено да твърдя, че има всички качества, за да бъде присъдена на неговата авторка научната степен “доктор на филологическите науки”.

